

Ortaçağ Haçlı Kontluklarından Günümüz Suriye Kantonlarına: Bir Değerlendirme*

Adnan Kara

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Ankara, Türkiye

akara@ybu.edu.tr

adnannkara@gmail.com

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 02.11.2019

Kabul Tarihi: 21.11.2019

Öz

1095 yılında Fransa'nın Clermont kasabasında toplanan Hristiyan Genel Konsili'nde Papa II. Urbanus (1088-1099)'un çağrısıyla başlatıldığı kabul edilen I. Haçlı seferinin akabinde Urfa (Odesa) Kontluğu, Trablus Kontluğu, Antakya Kontluğu (Prinkepslik) ve Kudüs Krallığı kurulmuştur. Bundan yaklaşık dokuz yüzyıl sonra Suriye'nin kuzeyinde görünüşte Sosyalist bir örgüt tarafından Afrin Kantonu, Kobani Kantonu ve Cezire Kantonu adıyla benzer bir terör yapılanması oluşturulmuştur. Bu iki sözde devletçiklerin benzeşen yönleri bu çalışmada analiz edilecektir. Askerî, siyasî ve ekonomik faaliyetleri bakımından Hristiyan kontluklar ile kantonal yapılanmaların bölge halkı açısından sonuçları irdelenmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmada; yaklaşık dokuz asır önce coğrafya dışından gelen bazı bileşenlerin içerdeki etnik ya da diğer grupların da desteğiyle oluşturdukları kontlukların Latin Krallığı'na dönüşmesi sonucunda bölge halkına verdiği zararın değerlendirilmesi ile birlikte tehdidin boyutunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bunun yanında aynı amaca hizmet ettiğini düşündüğümüz; kantonal oluşumlar ile başlayan günümüzdeki sürecin hangi güçler tarafından planlandığı, bölge insanını nereye sürükleyeceği ve kantonların birleştirilerek Latin Krallığı benzeri bir yapılanmaya dönüştürülmesi analiz edilecektir. Bu kurgunun arkasındaki asıl güçler ile Haçlı kontluklarını destekleyen ve besleyen güç odaklarının aslında aynı merkeze bağlı oldukları bir tespit olarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Yukarıda bahsedilen kontluklar ile kantonların oluşturulduğu ve yenilerinin oluşturulmaya çalışıldığı Suriye'nin kuzey bölgesi; etnik yapıların çeşitliliği yanında çok hukuklu, çok mezhepli ve çok kültürlü bir coğrafya olarak bilinen Ortadoğu'nun en kozmopolit yerlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Gerek on asır önce gerekse günümüzde bölge halkı açısından bu sosyo-kültürel yapının pozitif etkileşim ve zenginlik getirdiği düşünülse de pratikte sonuçlarına bakıldığında yüzyıllar sürecekt tartışmaların, sürtüşmelerin ve savaşların nedeni olarak da gösterilebilir. Zira geçmişte yaşanan sıkıntılar ve karşılaşılan problemler, bugün bile bölge halkı için -dinî, mezhebî, siyasî, kültürel, etnik, sosyal ve ekonomik- ciddi sorunların temel nedenlerinden biri olarak karşımızda durmaktadır. Şayet bölge halkının makûs kaderinin değiştirilmesi, barış, huzur ve güven ortamının sağlanması hususlarında; insan onuru, yaşama hakkı, inanç hürriyeti ve özgürlükler gibi evrensel değerler önceliğinde bir çalışma ve onarma faaliyeti yapılmadığı takdirde sorunların asla çözülemeyeceği gerçeğinin de göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kontluk, Kanton, Haçlılar, Latin Krallığı, Terör

From The Medieval Crusader' Counties To The Present Syrian Cantons: An Evaluation

Adnan Kara

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Islamic Studies Ankara, Türkiye

akara@ybu.edu.tr

adnannkara@gmail.com

Research Article

Arrival Date: 02.11.2019

Acceptance Date: 21.11.2019

Abstract

Following the First Crusade, which was initiated by the call of Papa II Urbanus (1088-1099) in The General Council of The Christian gathered in the town of Clermont in France in 1095 were established Urfa (Odessa) County, Tripoli County, Antakya County and the Kingdom of Jerusalem. About 900 years later, a similar terrorist organization was established by a socialist organization in the north of Syria, the name of the Afrin

* Bu makale, Türk Akademik Araştırmalar Dergisi Uluslararası Multidisipliner Kongresinde sunulan ve Aralık 2018'de Bildiriler kitabında yayınlanan "Ortadoğu'nun Değişmeyen Kaderi: Haçlı Kontluklarından Kantonlara" adlı makalenin içeriğinden de yararlanılarak hazırlanmış bir araştırmadır.

Canton, Kobani Canton and Cezire Canton. The similarities of these two so-called States will be analyzed in this study. In terms of military, political and economic activities, Christian counties and cantonal structures will be tried to be analyzed in terms of the people of the region.

In this study; it was aimed at putting the threat dimension together with the evaluation of the harm caused to the people of the region by the transformation of some of the constituents coming from outside the geography into the Latin Kingdom about nine centuries ago with the support of the ethnic groups or other groups inside it. Besides, we think it serves the same purpose; the current process of the present-day, which begins with cantonal formations, will focus on where the people of the region will be dragged and how and by which forces will be transformed into a structure similar to the Latin Kingdom. It is understood that the main forces behind this fiction and the power foci that support and feed the Crusades are actually connected to the same center.

The Syrian territory in which the above-mentioned counties and the cantons were built and new ones have been tried; it can be regarded as one of the most cosmopolitan places in the Middle East, known as a very legal, multi-sectarian and multicultural geography, as well as a diversity of ethnic structures. Whether ten centuries ago or today, although it is thought that this socio-cultural structure has brought positive interaction and wealth for the people of the region, the practical consequences of this situation can also be cited as the cause of centuries-long discussions, conflicts and wars. As a matter of fact, the problems experienced in the past and the problems encountered, even today, we are faced with one of the main causes of serious problems -religious, sectarian, political, cultural, ethnic, social and economic- for the people of the region. About changing the bad luck of the people of the region and peace and creation of peace, tranquility and trust; it should be noted that the fact that problems can never be solved should not be ignored unless a work and repair activity is carried out prioritizing universal values such as human dignity, right to life, freedom of belief and freedoms.

Keywords: County, Cantons, Crusaders, Latin Kingdom, Terror

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Haçlı kontlukları ile kantonlar arasındaki örtüşmeye vurgu yapılarak, bölge halkı üzerindeki etkilerinin ve sebep olduğu sonuçların değerlendirilmesi yapılacaktır. Günümüzde etnik temele dayanan Leninist-Marksist çizgideki ideolojik bir grubun ön ayak olduğu ve Abdullah Öcalan'ın İsviçre modelinin örnek alınarak oluşturulmasını yandaşlarına telkin ettiği kantonal yapılanmanın, aslında Haçlı kontluklarını modelledikleri varsayımından hareketle stratejik olarak bir etkilenmenin olduğuna yönelik çıkarımda bulunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada öncelikle Haçlı kontlukları ve kantonların karakteristik özelliklerine kısaca değinilecektir. Daha sonra ise yaklaşık dokuz yüzyıl arayla bölgede konumlanan ya da kalıcı olarak konumlanmak isteyen bu iki girişimin benzeşen ve ayrışan yönleri üzerinden, Latin Krallığı'nın kantonal yapılanma için bir emsal teşkil edip edemeyeceğine ilişkin karşılaştırmalı bir analizde bulunulacaktır.

İslâm dünyasında Haçlı Seferleri öncesi aynı anda üç ayrı halife bulunduğu bilinmektedir. Bunlar; Endülüs'te Emevî halifesi, Mısır'da Fâtımî halifesi ve Bağdât'ta Abbâsî halifesidir. İslâm dünyasının parçalanmış yapısından yararlanan Hıristiyan Batı, bunu fırsata dönüştürmek için önce 1031 yılından itibaren Endülüs'ten başlayarak Müslümanlar üzerine hücum etmiş ve kıyımlarını sürdürmüştür. Aynı yıllarda İslâm toplumlarını bu dağınık yapıdan kurtarmak ve parçalı yapıyı bütünleştirmek için çalışan Büyük Selçuklu sultanlarının gayretleri de neticede hedefine ulaşamadı. Nitekim Sultân Melikşâh (1072-1092)'in ölümüyle başlayan taht kavgaları

sonucunda Büyük Selçuklu Devleti'nin inhitatı akabinde Endülüs'teki bahsi geçen tedhişi bir kazanım olarak görenler ve burada edindikleri tecrübeyle heyecanlananlar, Haçlı Seferlerini dinî bir hüviyete büründürerek Clermont'tan başlatmışlardır.

1095 yılında Fransa'nın Clermont kasabasında toplanan Hıristiyan Genel Konsili'nde Papa II. Urbanus (1088-1099)'un çağrısıyla başlatıldığı kabul edilen I. Haçlı Seferi'nin akabinde Urfa (Odesa/Edessa) Kontluğu, Antakya Kontluğu (Prinkepsliği), Trablus Kontluğu ve Kudüs Krallığı kurulmuştur. Bundan yaklaşık dokuz yüzyıl sonra Suriye'nin kuzeyinde zahirde Marksist-Leninist bir örgüt tarafından Afrin Kantonu, Kobani Kantonu ve Cezire Kantonu adıyla benzer bir terör yapılanmasına gidilmiştir. Referansları farklı ancak aynı amaca hizmet ettiği düşünülen bu iki sözde model devletçiklerin benzeşen yönleri bu çalışmada analiz edilecektir. Askerî, siyasî ve ekonomik faaliyetleri bakımından Hıristiyan kontluklar ile kantonal yapılanmaların bölge halkı açısından sonuçları irdelenmeye çalışılacaktır.

2.SURİYE BÖLGESİ: ETNİK, SOSYAL, KÜLTÜREL VE DİNİ YAPI

Yukarıda bahsi geçen farklı zaman dilimlerinde kurulan kontluklar ile benzer bir amaca hizmet ettiği anlaşılan kantonların oluşturulduğu ya da oluşturulmaya çalışıldığı Suriye'nin kuzey bölgesi; Arap, Türkmen ve Kürt gibi etnik temele dayalı çeşitliliği bünyesinde barındırmaktadır. Bahsi geçen topraklar, bir taraftan İslâmiyet, Hıristiyanlık ve Yahudilik gibi çok dinli ve hukuklu; diğer taraftan Sünnî, Şiî, Alevî, Süryanî, Dürzî, Ezidî ve Marunî gibi çok mezhepli ve çok kültürlü bir coğrafya olarak kendini gösteren Ortadoğu'nun en kozmopolit yerlerinden bir bölge olarak değerlendirilebilir.

Mevcut sosyo-kültürel-dinî yapının, gerek on asır öncesi için gerekse günümüzde bölge halkı için pozitif etkileşim ve zenginlik getirdiği düşünülse de; pratikte sonuçlarına bakıldığında yüzyıllar sürecektartışmaların, sürtüşmelerin ve savaşların nedeni olarak da gösterilebilir. Nitekim geçmişte yaşanan sıkıntılar ve karşılaşılan problemler, bugün bile bölge halkı için -dinî, mezhebî, siyasî, kültürel, etnik, sosyal ve ekonomik- ciddi sorunların temel nedenlerinden biri olarak karşımızda durmaktadır. Bölge halkının makûs kaderinin değiştirilmesi, barış, huzur ve güven ortamının sağlanması hususlarında; insan onuru, yaşama hakkı, inanç hürriyeti ve özgürlükler gibi evrensel değerler önceliğinde bir çalışma ve onarma yapılmadığı takdirde de sorunların asla çözülemeyeceği gerçeğinin de göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmelidir. Burada bahsedilen problemlerin pek çok nedeni olmakla birlikte tarihsel temel nedenlerinin ortaya konulması ve irdelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Az önce zikredilen çeşitliliğe bir de Avrupa'nın farklı bölgelerinden gelen Haçlı ordularının yarattığı travma ile halk için bir tehdit olduğu anlaşılan yapay devletçikleri de eklediğimizde durumun daha vahim bir hal alacağı aşikardır. Nitekim öyle de olmuştu. Bir taraftan kendi problemleriyle boğuşan bölge halkı, diğer taraftan uzak diyarlardan gelen yabancı unsurların; krallar, şövalyeler, diğer silahlı gruplar ve sivillerden oluşan yüz binlerin akınına uğramıştı. I. Haçlı Seferine katılan bu grubun, Suriye bölgesine yaklaşık bir yılda ulaşabildiği ve Anadolu topraklarında I. Kılıçarslan tarafından kıyıma uğratarak küçültüldüğü bilinmektedir. Hayatta kalmayı başarabilen bu topluluğun içindeki bazı silahlı grupların en dikkat çeken faaliyetlerinden biri de şimdi üzerinde durulacak olan kontluk, prinkepslik ve krallık adıyla kurdukları devletçiklerdir.

3.HAÇLI KONTLUKLARI VE KANTONLAR

3.1.Haçlı Kontluklarının Genel Karakteristiği

Dünya tarihinin en önemli olaylarından biri olarak kabul edilen ve Avrupa, Bizans ve İslâm dünyasını uzun yıllar meşgul eden Haçlı Seferleri, 1096 yılında başlayarak devam ettirilmiş ve yaklaşık 200 yıllık bir döneme damgasını vurmuş tarihin ender vakalarından biridir. Üzerinde pek çok eserin kaleme alındığı, kronikler ve hatıratların yazıldığı bu seferlerin dokuzu hakkında birçok malumatı kaynaklarda bulmak mümkündür. I. Haçlı Seferi sırasında Urfa Kontluğu, Antakya Prinkepsliği ve Kudüs Krallığı'nın kurulduğu, daha sonra ise Trablus Kontluğu'nun

kurulduğu bilinmektedir. Yine üçüncü sefer esnasında Kıbrıs'ta ve dördüncü sefer sonunda İstanbul'da Latin devletleri kurulduğu da bir vakiadır. Burada yalnızca Suriye bölgesinde kurulan ve ömrü 45-100 yıl arasında değişen devletçiklerden Urfa, Antakya ve Trablus kontlukları ile Kudüs Krallığı hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

3.1.1.Urfa Haçlı Kontluğu

1098-1146 yılları arasında Urfa'da kurulmuş ilk Haçlı kontluğudur. Anadolu'yu bir baştan bir başa geçerek bölgeye yaklaşan Haçlı ordusundan Maraş'ta ayrılarak askerleriyle birlikte Telbâşir'e geçen Baudouin de Boulogne, Ermeni Hristiyanlarından bir heyetin daveti üzerine Urfa'ya geldiği bilinmektedir. Urfa'nın hâkimi olan Ermeni Kral Thoros, Selçuklulara karşı Haçlılarlaisbirliği yapmak üzere Baudouin ile bir antlaşma yapmış ve Baudouin'i veliht ilan etmiştir. Ancak Thoros'un muhalifleri tarafından 9 Mart 1098'de suikast sonucu öldürülmesinden hemen sonra Baudouin, 10 Mart 1098'de isyancıların da desteğiyle şehrin yönetimini ele alarak hâkimiyetini sağlamış oldu. Bu suikast planında onun dahli var mıydı yok muydu ayrı bir araştırma konusudur. Ancak bölge dışından gelen bir şövalyenin kısa bir sürede gelişen olayları lehine çevirerek bunu fırsata dönüştürmesi ya da Urfa Kontu olarak kendini kabul ettirmesi ilginçtir. 1144'te Selçuklu Musul hâkimi Atabeg İmâdüddîn Zengî'nin yoğun çabaları neticesinde Urfa fethedilmiştir. Bu fetih, bölgede Haçlıların gerçekleştirmek istediği Latin Krallığı için sonun başlangıcı olmuştur.

3.1.2.Antakya Haçlı Kontluğu (Antakya Prinkepsliği)

I. Haçlı Seferi esnasında İznik ve Eskişehir güzergâhından Anadolu'yu geçmeyi başaran Haçlı orduları Ekim 1097'de bir başka Şövalye Bohémond'un komutasında Antakya'yı kuşattı. Büyük ve sağlam surlara sahip Antakya yaklaşık sekiz ay kuşatma altında tutuldu. Ne var ki şehir daha fazla dayanamayarak; kale burçlarından birini korumakla görevli Ermeni asıllı Firûz'un da Bohémond ile yaptığı iş birliği neticesinde, Haziran 1098'de düştü ve özellikle Müslümanlar olmak üzere büyük bir katliama maruz kaldı. Ancak dört gün sonra yardıma gelen Musul atabeyi Kırboğa'nın çabası da fayda vermedi. Nihayet Bohémond, kendini Antakya Prensi ilan etti. Antakya'nın ilk prensi I. Bohémond, 1100'de Danişmendliler tarafından esir edildi. Onun yerine geçen Tancred, Tarsus ve Lazkiye'yi Bizanslılardan alarak Antakya Prinkepsliğine bağladı.

3.1.3.Trablus Haçlı Kontluğu

Trablus Haçlı Kontluğu, Birinci Haçlı Seferi'nden sonra Lübnan'ın başlıca şehirlerinden Trablusşam'da 1109 yılında kurulmuş ve 1187'de Antakya Prinkepsliği'ne bağlanıncaya kadar yaklaşık seksen yıl süreyle küçük bir devlet gibi varlığını sürdürmüştür. Ortadoğu'nun siyasî açıdan oldukça hareketli bir döneminde ortaya çıkan bu kontluk, bir taraftan kuzey ve güneydeki Haçlı devletleri ve Bizans İmparatorluğuyla diğer taraftan da bölgedeki Müslüman Türk ve Arap devletleriyle kurduğu ilişkiler bakımından dikkatleri üzerine çekmiştir. Tartus ile Gibelet arasındaki Lübnan kıyısını ve dağlık alanları içine alan bu bölge stratejik konumu itibarıyla Bekaa ovasının gelirlerinden de pay almasına fırsat sunmuştur.

Trablus Haçlı Kontluğu'nun manevi kurucusu Raymond de Saint-Gilles (1102-1105)'dir. Şam sultânı Dukak (1095-1104) ile Trablus kadısı Fâhrü'l-Mülk'ün karşılıklı ihanetleri sonucunda 1102 yılında Raymond tarafından Trablus kuşatılmış ancak 1109 yılında ele geçirilebilmiştir.

3.1.4. Kudüs Haçlı Krallığı

I. Haçlı Seferi'nin amaçları arasında bulunan Kudüs'ün Müslümanların elinden kurtarılması hedefine nihayet 1099'da, Haçlı orduları ile sivil grupların bu şehre girerek Hristiyan, Yahudi ve Müslüman ayırt etmeksizin büyük bir katliam yapmasıyla ulaşılmış oldu. İlk başta Müslümanlarda korku ve şaşkınlığa neden olmakla birlikte, cihad fikrinin yeniden canlanması ve Selâhaddin Eyyûbî (ö.1193)'nin çabalarıyla 4 Temmuz 1187'de yapılan Hittin Savaşı galibiyetinden sonra önce Akka fethedilmiş ardından da 2 Ekim 1187'de Kudüs teslim alınmıştır. Latin Krallığı neticede Akdeniz kenarında küçük bir kıyı şeridine dönüşmüştür ve Memlüklerin Akka'yı 1291'de almasıyla tarihe karışmıştır.

İlk kralı, Aşağı Lorraine Dükü Godfrey de Bouillon olan Kudüs Haçlı Krallığı, Lübnan'dan Sina Yarımadasına kadar; bütün Celile'yi ve Ürdün Irmağı'na kadar olan Yahudiye yaylasını da içine alan Kenan'da kuruldu. Askeri ve finansal destekten yoksun olan bu küçük krallığın, Batı Avrupa krallıklarıyla yakın ilişkileri bilinmektedir.

3.2. Suriye'deki Kantonların Genel Karakteristiği

Ağırlıklı olarak terör faaliyetlerini Türkiye içinde yoğunlaştırmış olan PKK (Partiya Karkerên Kurdistanê/Kürdistan İşçi Partisi) 2003 öncesinde Suriye Kürtleri üzerinde etkisini artırmaya başlamıştı. Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerin olumlu yönde gelişmesini fırsata dönüştürmek isteyen PKK, Adana Mutabakatı ile birlikte yeni durumu değerlendirmiş ve

Suriye kolu olarak 2003 yılında Demokratik Birlik Partisi'ni (PYD: Partiya Yekîtiya Demokrat) kurmuştur. Her ne kadar bu yılda kurulduğu bilirse de aslında PKK'nın Suriye'deki faaliyetlerinin 1980'lerin ilk yıllarına kadar uzandığı da bilinmektedir. Kamışlı merkez olmak üzere 2011 yılı içinde Afrin, Aynü'l-Arab ve Haseke bölgelerinde etkin bir örgütlenme gerçekleştiren PYD, bu tarihten sonra Kuzey Suriye bölgesinin en etkili aktörlerinden biri haline gelmiştir. Aynı yıl Arap Baharı adıyla başlayan iç karışıklıklarda Esed rejiminin PKK yahut KCK (Koma Civakên Kurdistan/Kürdistan Topluluklar Birliği) örgütüne destek vermesiyle birlikte, bu terör örgütünün ülkenin kuzeyinde PYD adı altında hızla örgütlenmesine ve silahlı militan sayısını artırarak idari yapılar teşkil etmesine zemin hazırlamıştır.

Bu vasatta elde ettiği avantajı meşrulaştırmak ve uluslararası kamuoyunda kabul görmek amacıyla terör örgütü kimliğinden sıyrılma adımlarının atıldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda 12 Kasım 2013 tarihinde öncelikli olarak üç kanton bölge ilan edilmiştir. Hemen akabinde 30 Ocak 2014'te Cezire, Aynü'l-Arab ve Afrin bölgelerinde özerklik ilan edilerek meclis seçimleri yapılmıştır. Bu bölgeler PYD'nin kontrolünde "toplumsal sözleşme" adı verilen bir çeşit anayasa metni esas alınarak yönetilmeye çaba gösterilmiştir. Yukarıda bahsi geçen bu kantonların yönetiminde kâğıt üzerinde Arap ve Süryaniler varsa da PYD'nin silahlı gücü olan YPG'nin varlığından dolayı PYD'li isimlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kantonlardaki yönetim modeline bakıldığında, "demokratik öz yönetim sistemi" olarak adlandırdıkları ve Salih Müslim'in başkanlığını yürüttüğü TEV-DEM (Demokratik Toplum Hareketi/ Tevgera Civaka Demokratîk)'nin kontrol ettiği bir sistem olduğu anlaşılmaktadır. Ancak uygulandığı varsayılan bu sistemin ne derece demokratik olduğu hususu ise tartışmalı bir konudur. Nitekim TEV-DEM'i oluşturan PYD dışındaki diğer partilerin, yapay bir şekilde oluşturulmuş güdümlü ve toplumsal tabanı olmayan küçük seküler Kürt oluşumları olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgede oluşturulmaya çalışılan kantonal yapılanmanın savunma ve güvenlik unsurlarının çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Ancak temelde iki silahlı gruptan oluşmaktadır. Bunlar; faaliyetlerine açıkça 2012 yılında başlayan YPG ile sadece kadınlardan oluşan YPJ (Yekîneyên Parastina Jin)'den oluşmaktadır. YPJ'yi YPG içinde değerlendirmek de

mümkündür. Bu tarihlerde 10 bini YPJ'li olmak üzere toplamda 30 bin civarında militanı bünyesinde tutan YPG/YPJ, örgüt tüzüğüne göre Kuzey Suriye'de ilan edilen Rojava kantonlarının güvenliğinden ve savunmasından sorumludur.

Savunma ve güvenlik alanında önemli bir destek birimi de "Rojava Aslanları" olarak isimlendirilen ve sadece bölge dışından gelen paralı asker, ajan ya da gönüllülerden oluşan birliktir. Yabancıların oluşturduğu bu terörist grubun kesin sayısı belli olmamakla birlikte, katkı ve destekleri ile etkileri de tartışma konusudur. Çoğunluğu ABD, Almanya, Avustralya ve İngiltere vatandaşları olan bu birlikteki yabancı teröristlerin arasında eski bir İsrail askerinin de yer almış olması, dikkat çeken bir husustur.

PYD, Öcalan'ın 2005'te kurduğu ve Kandil'deki PKK liderlerinin yönettiği KCK'nın bir uzantısıdır. Abdullah Öcalan tarafından Irak, İran, Suriye ve Türkiye'deki Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı yerlerde federal bölge temelinde bağımsız konfederal Kürt bölgesi oluşturmak için çatı örgüt olarak KCK kurulmuştur.

PYD'nin silahlı gruplar aracılığıyla fiilen kontrol ettiği bölgelerdeki tüm faaliyetleri, Öcalan'ın (PKK) formüle ettiği 'demokratik özerklik' modelinin hayata geçirilmesinden başka bir şey değildir. Nitekim PYD'nin organize ettiği mitinglerde 1999'dan bu yana İmralı Cezaevi'ndeki Abdullah Öcalan'ın portreleri taşınarak 'önderliğe özgürlük' temasının işlendiği bilinmektedir. Diğer partilerden farklı olarak mütemadiyen Öcalan'ın idealize ettiği demokratik özerklik modeli gündemde tutulmuştur. Sözde Kürtlerin kendi kaderlerini tayin hakkı, sorunların Suriye'nin demokratikleşmesi temelinde çözülmesi ve anadilde eğitim gibi taleplere özel olarak vurgu yapılmıştır.

Suriye'nin kuzeyinde oluşturulmaya çalışılan bu kantonal sistemin dünyadaki mevcut uygulamalardan temel farkı, bunun Suriye ve bilhassa Suriye'nin kuzeyinde bulunan Leninist-Marksist ve sözde devrimci bir zihniyet mensupları tarafından denenmesidir. Bu bağlamda bölgedeki üç kantonu (Cezîre, Fırat/Kobani ve Afrin) ve deklere edilen toplum sözleşmesini, İsviçre modeli gibi dünyada mevcut kanton uygulamalarıyla kâğıt üzerinde kıyaslamak ne kadar anlamlıdır. Rojava'da, tıpkı Suriye'nin genelinde olduğu gibi, tüm siyasal ve sosyal kazanımlar oldukça kaygan bir zemin üzerinde durmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Rojava'daki

kanton pratiklerini dünya üzerindeki başka örneklerle kıyaslamının henüz erken olduğu söylenebilir.

PYD liderliğindeki Kürtlerin 2013 yılının Kasım ayında Suriye'de kontrolleri altındaki bölgelerde Kurucu Meclis ilan etmekle Öcalan'ın gerçekleştirmek istediği demokratik özerklik modelini hayata geçirmeye başladılar. Ardından 2014 yılının Ocak ayında sırasıyla Cezire, Kobani ve Afrin kantonları ilan edilmiştir.

3.2.1.Cezîre Kantonu (Kamışlı ve Haseke)

Kamışlı ve Haseke kantonal bölgelerinden oluşan Cezîre Kantonu'nun merkezi Kamışlı'dır. Güvenlik gerekçesiyle Amude'den kontrol edilen kantonu Ekrem Heso yönetmektedir. Siyasal haklar konusuna odaklanan Kürtlere, önceleri baskıların olduğu bilirse de bu kantonun oluşmasında Suriye rejimi ile YPG'nin koordinasyonunun etkili olduğu inkâr edilemez. Nitekim bu koordinasyon ve iş birliği sonucu Haseke, 1 Ağustos 2014'te tamamen YPG'nin eline geçmiş oldu. Esed rejimi ile YPG iş birliği Türkiye'yi oldukça rahatsız ettiği bilinmektedir. Aynı şekilde Irak Bölgesel Kürt Yönetimi ile Esed rejimi arasında da bu sebeple bazı gerginliklerin yaşandığı da söylenebilir.

Hızla gelişen olaylar neticesinde başta Amerika olmak üzere batılı devletlerin, DAİŞ (Devle Arabiyye İrâkiyye Şâmiyye/İrak Şam İslâm Devleti) bahanesiyle bölgede kurduğu üslere yerleştiğini görüyoruz. Bölge dışından gelen bu güçlere sırtını dayayan terör örgütünün, DAİŞ gerekçe gösterilerek legal hale getirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu fırsattan yararlanmak isteyen ve hızlı harekete geçen örgüt tarafından, önce 21 Ocak 2014'te sözde Yasama Meclisi belirlenmiş, daha sonra Cezire Kantonu Özerk Yönetimi oluşturulmuştur. Yürütme Meclisi Başkanlığı koltuğuna Kürt Ekrem Huso otururken, Süryani Elizabeth Gavriye ve Arap Hüseyin Azam da Başkan Yardımcı olarak seçilmişlerdir. Bir başkan, iki yardımcı ve 22 bakandan oluşan Cezire Kantonu Demokratik Özerk Yönetimi, 101 kişilik Yasama Meclisi'nden de onay olarak göreve başlamış oldu.

Derik (Malikiye), Girke Lege (Muabbede), Rimelan, Tirbespiye (Kahtaniye), Kamışlı, Amude, Dirbespiye, Haseke, Tel Temir ve Serekaniye'yi de içine alan Cezîre Kantonu, Suriye'nin yüzde 45'lik payıyla buğday ambarı kabul edilmektedir. Ayrıca Rimelan ve Tirbespiye'deki petrol yataklarıyla da ekonomik değeri yüksek bir bölge olduğu anlaşılmaktadır.

Cezîre Kantonu'nda 2015'te uygulamaya konulan ve tartışmaya neden olan zorunlu askerlik yasası, silahlı eleman temini bakımından son derece kritik bir karardır. Kürt partileri arasındaki tartışmaya rağmen

alınan karar doğrultusunda Kamışlı, Amude, Dirbesiye, Serekaniye, Tel Temir, Haseke ve Çel Aksa'da gençlerin silahaltına alınması dikkat çeken bir gelişmedir.

Cezire Kantonu, 9 Ekim 2019'da başlatılan Barış Pınarı Harekâtından 13 gün sonra 22 Ekim 2019 tarihinde Soçi'de, Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu arasında imzalanan 10 maddelik Mutabakat Muhtırası ile resmen sonlandırıldı.

3.2.2.Fırat Kantonu (Aynü'l-Arab/Kobani ve Tel Abyad)

Suriye'nin sınırdaki yerleşim bölgesi Aynü'l-Arab (Kobani), Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinin tam karşısında bulunmaktadır. İki yerleşim yerini Türkiye ve Suriye arasındaki Mürşitpınar sınır kapısı ayırmaktadır. Stratejik konumu itibarıyla Türkiye için olduğu kadar Kürt gruplar ve DAİŞ için de önem arz etmektedir. İlk özerklik ilan edilen şehir olmasa da Esed rejiminden kurtulan ilk şehir olması Kobani'ye başka bir anlam kazandırmıştır. Hemen akabinde Kürtlerin önemli kazanımlar elde ettiği anlaşılmaktadır. Üstelik Suriye'de kurulan üç kantonun tam ortasında yer alması bakımından da stratejik bir önemi haizdir. Daha önemlisi Abdullah Öcalan'ın hem yönetim ve siyasetle ilgili hem de diğer halklarla bir arada yaşamakla ilgili tezlerinin pratiğe dönüştürüldüğü yer olarak Kobani, sembol olmuştur. Küresel güçler açısından ise Kobani, Akdeniz'e ulaşan enerji koridorunu güvence altına almak anlamına gelmektedir.

Cezire Kantonu'nun oluşmasında olduğu gibi Esed rejimine bağlı güçler, Kürt bölgelerinden çekilerek bu bölgeleri PYD ve ona bağlı silahlı yapılanma olan YPG'ye bırakmıştır. Böylelikle 19 Temmuz 2012'de Aynü'l-Arab (Kobani) ve diğer bölgelerin kontrolünün, sırayla YPG'nin eline geçtiği görülmektedir.

27 Ocak 2014'te de Kobani Kantonu Özerk Yönetimi ilan edildi. Yürütme Meclisi Başkanı olarak Salih Müslim'in oğlu Enver Müslim seçildi. Nihad Ahmed ve Fevziye Ahmed de başkan yardımcılarını olarak seçildiler. Ayrıca 22 bakan görevlendirildi. Kürtlerin ezici çoğunluğu oluşturduğu Kobani, Şuyuh (Şexler) ve Sırrin kasabaları ve 440 köyden müteşekkil bu kantonun doğusunda Tel Abyad, batısında Cerablus yer almaktadır. Fırat'ın kıyısında yer alan Kobani, buğday-arpa, mercimek, nohut, pamuk, susam ve biber gibi tarımsal ürünleriyle öne çıkmaktadır.

Coğrafi konum itibarıyla Şanlıurfa'nın Akçakale sınırının hemen karşısında bulunan Tel Abyad, önce Esed rejimi kontrolünde iken DAİŞ tarafından ele

geçirilmişti. Kobani ve Cezire kantonları arasında yer alan bu yerleşim merkezi, sonunda 16 Haziran 2015'te YPG'nin kontrolüne geçmiş oldu. Hemen ardından da yönetim olarak Kobani kantonuna bağlandı.

Fırat Kantonu da Cezire Kantonu gibi, 9 Ekim 2019'da başlatılan Barış Pınarı Harekâtından hemen sonra 22 Ekim 2019 tarihinde Soçi'de, Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu Arasında imzalanan 10 maddelik Mutabakat Muhtırası ile resmen sonlandırıldı.

3.2.3.Afrin Kantonu (Afrin ve Şehba)

Kobani'de DAİŞ'e karşı elde edilen başarı ABD-YPG ortaklığı bakımından bir dönüm noktasıdır. Aynı şekilde Tel Abyad'ı ele geçirmek için yürütülen koordineli operasyonlar ve ikinci zafer ile ittifak pekişmiştir. ABD'nin, stratejik müttefik olan Türkiye'nin kabul edemeyeceği bir yaklaşımla YPG'nin kontrolünde bir tampon bölge oluşturmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Önce DAİŞ'in bölgeye yerleşmesine göz yumup sonra da DAİŞ'i kovmak bahanesiyle YPG'yi silahlandıran ABD yönetiminin, onun yerel ortak konumunu güçlendirmeyi amaçladığını da açıkça göstermektedir. ABD'nin, YPG'ye yapmak istediği yardımı meşru göstermek için DAİŞ'i kullandığını söylemek yanlış olmasa gerektir.

ABD'nin öncülüğünde küresel güçlerin operasyonları sürerken bir taraftan da Cezire ve Kobani'de yaşanan sürecin 29 Ocak 2014'te Afrin'de tekrarlandığı görülmektedir. Hevin Raşid'in başkanlığını yaptığı Yasama Meclisi toplantısında Alevi bir kadın olan Hevi İbrahim Mustafa, Yürütme Meclisi Başkanı olarak seçilmiştir. Daha sonra iki yardımcısı (Remzi Şehmus ve Abdülhamid Mustafa) ile birlikte 22 bakan belirlenerek Afrin Kantonu Demokratik Özerk Yönetimi oluşturulmuştur. Hatay'a komşu ve zeytin ağaçlarının bol olduğu bir bölge olan Afrin Kantonu, Kürt Dağı (Çiyaye Kurmenc) olarak da bilinen bölgede bulunmaktadır. Afrin şehir merkezinin dışında Şerawa, Cindirese, Mabata, Reco, Bilbile, Şiye ve Şera kasabaları ve 365 köyü bulunmaktadır. Afrin merkezinde Araçlar, Mabata'da Alevi Kürtler, Kastel Cindo ve Ezaze civarında da Ezidi Kürtlerin yaşadığı bilinmektedir.

Geçmişte Haçlılar tarafından oluşturulan Latin Krallığı benzeri bir federasyon ile Coğrafi kopukluk sorununun da çözülmesi planlanmış olmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesine yönelik olarak; Kobani-Cezire kantonlarını birleştirmek için Telabyad, Kobani-Afrin kantonlarının birleştirmek için de Azez YPG için stratejik askeri hedefler olarak belirlenmiştir.

Bütün bu gelişmeler, bir Kürt kuşağı ya da Kürt koridoru oluşturulmaya çalışıldığı algısını güçlendirmiş ve fiili bir duruma dönüştürülmüş gibidir. Böyle bir vasatta Türkiye Cumhuriyeti Devleti yetkilileri, defaatle bölgede oldubittiye kabul etmeyeceğini ve Güneydoğu sınırında bir terör devletine izin vermeyeceğini deklere etmiştir. Buna engel olmak için gerekli diplomasiyi sürdürmüş ve daha sonra da askeri hazırlıklarını tamamlayarak PYD'nin Afrin Kantonuna yönelik Zeytin Dalı Harekâtını, 20 Ocak 2018'de başlatmıştır. Nihayet Türk Silahlı Kuvvetleri ve Özgür Suriye Ordusu'nun 18 Mart 2018 tarihinde Afrin'e girmesiyle bu kanton yapılanması sonlandırılmıştır.

4.HAÇLI KONTLUKLARI İLE SURİYE KANTONLARINDAKİ BENZERLİKLER

Daha önce de belirtildiği üzere I. Haçlı Seferi sonunda Urfa Kontluğu, Antakya Prinkepsliği ve Kudüs Krallığı kurulmuştu. Daha sonra 1109'da ise Trablus Kontluğu'nun kurulduğu bilinmektedir.

İlk Haçlı seferinden yaklaşık sekiz asır sonra 1914-1918 tarihleri arasında gerçekleşen I. Dünya Savaşı sonunda İslâm dünyasının, tıpkı Haçlı Seferleri öncesinde olduğu gibi küçük devletlere bölünmesi başarılmıştır. Bu sonuç, batılıların takip ettiği stratejik planın birinci aşaması olarak görülmelidir.

I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden tam yüz yıl sonra 2014'lerde, batılı egemen güçler tarafından ikinci aşamaya geçmek ve yarım kalan işin tamamlanması amacıyla yönelik bir hamle daha yapılmak istendiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1291'de Memlükler zamanında Akka'nın fethiyle bölgeden sökülüp atılan Haçlılar, Kontluk benzeri bir yapılanma olan kantonlar aracılığıyla geri getirilmeye çalışılmaktadır. Nitekim Arap Baharı sonrası Mısır başta olmak üzere Kuzey Afrika'da ve özellikle Suriye'nin kuzeyinde olmak üzere Ortadoğuda gelişen hadiselerle bakıldığında böyle bir çabanın olduğundan söz edilebilir. İşte Cezîre, Kobani (Aynü'l-Arab) ve Afrin kantonlarının kurulması bu çabanın somut neticelerinden biri olarak görülmelidir.

Kantonal oluşumları bahane ederek bölgeye yığınak yapan çok uluslu güçlerin asıl geliş amaçlarını iki nedene bağlamak mümkündür. Bunlardan birincisi ki, uzak neden olarak da değerlendirilebilir. Bölgenin enerji kaynaklarını ve önemli iki dinî merkez olan Kudüs ve Mekke'yi kontrol etmek. İkincisi ise yakın nedendir. Batı'nın kurgusu olarak sahneye sürülen DAİŞ'in bölgeden uzaklaştırılmasıdır. Ancak terör örgütü olarak büyütülmesine göz yumulan DAİŞ ile

mücadele edilirken; başka bir terör örgütü PKK ve KCK'nın farklı versiyonları; PYD ve YPG'nin uluslararası kamuoyunda legalleştirilmeye çalışıldığı da anlaşılmaktadır. Taşeron olarak kullanılan bahsi geçen örgütlerin, aslında bölgede bulunma gerekçesi ve Batı'nın stratejik müttefiki konumuna taşınmak istendiği değerlendirilmektedir.

Ortadoğu coğrafyasında 2000'lerden itibaren yaşananları ve gelişen olayları, bir yönüyle I. Haçlı Seferi sonrasında yaşanan tarihsel sürece benzetmek mümkündür. Nitekim 11 Eylül 2001'de Amerika'daki ikiz kulelere yönelik gerçekleştirilen ve henüz yeterince aydınlatılmamış olan saldırıdan tam beş gün sonra dönemin ABD başkanı George W. Bush şöyle demişti: "Terörizme karşı bu bir Haçlı Seferidir. Bu savaş zaman alacaktır. Amerikalılar sabırlı olmalıdır." Bu saldırıdan hemen sonra ABD Dışişleri bakanlarından Henry Kissinger'in de: "Bu savaş, Müslümanlarla Hıristiyanların değil, Müslümanlarla Müslümanların savaşı olacaktır." sözünü birlikte analiz ettiğimizde; bir anlamda arka planda asıl gücün kendileri olduğunu ve planladıkları stratejiyi açık etmiş bulduklarını söylemek yanlış olmasa gerekir. İşte el-Kaide, DAİŞ ve Boko Haram gibi örgütlerin büyütülmesi ve dolaylı yollardan desteklenmesi bu amacı gerçekleştirmeye yönelik atılan somut adımlar olarak görülmelidir.

Referansları farklı ancak aynı amaca hizmet ettiğini değerlendirdiğimiz bu iki sözde model devletçiklerin benzeşen yönlerinden de kısaca bahsederek konunun daha iyi analiz edileceğini umuyoruz. Şimdi zikredeceğimiz benzerliklerle bu iki devletçik yapılanmasının karakteristik özelliklerine de değinmiş olacağız.

I. Haçlı Seferi sonunda Kudüs Krallığı ile birlikte üç kontluğun kurulduğunu daha önce de söylemiştik. Bölgeye iyice yerleşen Haçlılar, daha sonra Sayda, Askalân, Sûr, Beyrût ve Akka gibi korunaklı yerleşim bölgelerini de ele geçirerek; kıyım, yağma, haraç kesme, el koyma ve yok etme gibi terör faaliyetlerine devam etmişlerdir. I. Dünya Savaşı'ndan tam yüz yıl sonra benzer bir şekilde önce üç kantonda özerklik ilan eden PYD, daha sonra kontrol edebilecekleri yerleşim birimlerini de ele geçirmek için çaba gösterdiklerini görüyoruz.

Önceleri bağımsız olan fakat daha sonra Latin Krallığı olarak birleştirilen Haçlı Kontluklarına Cenevizliler ve Venedikliler tarafından, gemi ve donanmaları aracılığıyla mütemadiyen yardım ulaştırılmaktaydı. Günümüzde de ABD, İngiltere, Rusya, Almanya ve

Fransa gibi ülkeler, özellikle hava yoluyla olmak üzere çeşitli yollardan PYD'ye silah ve lojistik malzeme yardımında bulunmaktadır.

Kontlukların çok uzun ömürlü olmadığı, ancak 40-100 yıl arasında bölgede varlık gösterebildikleri bilinmektedir. Kantonların ömürlerinin de çok kısa süreceği anlaşılmaktadır. Nitekim Afrin Kantonu, kurulduktan birkaç yıl sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, Özgür Suriye Ordusu ile ortaklaşa yürüttükleri bir operasyon sonucunda sonlandırılmıştır. Cezire Kantonu ve Fırat (Anü'l-Arab/Kobani) Kantonu da kurulduktan 6 yıl sonra; 9 Ekim 2019'da başlatılan Barış Pınarı Harekâtı akabinde 22 Ekim 2019 tarihinde Soçi'de, Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu Arasında imzalanan 10 maddelik Mutabakat Muhtırası ile resmen sonlandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından imzalanan bu mutabakatta Suriye masada olmasa da Rusya'nın Esed rejimi ile mutabık kaldıktan sonra bu muhtıraya imza attığını söylemek yanlış olmaz. Bu gelişmeyle, çok uluslu güçlerin bölgede bulunma gerekçelerinden biri olan PKK ve PYD'nin Rojava adıyla gerçekleştirmek istediği kantonal bölge hayali, ilanından beş yıl sonra sona ermiş oldu. Ayrıca bu mutabakatla Tel Rıfat ve Münbiç'in PKK'dan boşaltılacak olması, daha önce yapılan Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonları bölgesinin güvenliği açısından, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin diplomasi başarısı olarak görülmelidir.

Bölgede kurulan kontlukların stratejik amacı, Avrupa'dan yapılacak yeni seferlere zemin hazırlamaktır. Kantonların stratejik amaçları arasında da benzer bir durum söz konusu olduğu söylenebilir. Bölge üzerinde birtakım planları olan batılı devletlerin kurmak istedikleri üslerin zeminini hazırlamak işini PYD'ye ihale edilmiş olması olasıdır. Bu vesileyle meşruiyet kazandırmaya çalıştıkları terör örgütüyle eylemsel iş birliğinin de önünün açılmak istendiği anlaşılmaktadır.

Sonuçlarından sadece biri, Kontlukların kurulması olan Haçlı Seferleri'ne öncülük eden Papa, bir vaazında: "Müslümanlar kardeşlerinizi boğazlıyor!" diyerek bu seferlere katılımı teşvik ederken; kantonların kurulmasına öncülük edenlerin de: "DAİŞ, insanların kafasını kesiyor!" videolarını yayınlamalarını, Suriye topraklarına askeri yığınak yapmanın meşruiyet zemininin psikolojik altyapısını oluşturmak şeklinde yorumlamak mümkündür.

I. Dünya Savaşı'ndan 30 yıl sonra kurulan İsrail, Kudüs Haçlı Kontluğu'nun çağdaş versiyonudur. II. Dünya Savaşı sonrası Fransızların desteklediği BAAS (Hizb el-Ba's el-Arabî el-İştirâkî/Arap Sosyalist Baas Partisi)'çi zihniyete kurdukları Suriye Devleti de Antakya ve Trablus kontluklarının günümüz versiyonu olarak değerlendirilmelidir. Şayet 15 Temmuz 2016 öncesi Türkiye'nin güneydoğusundaki bazı ilçelerde ilan edilen sözde özyönetim çağrısı başarıya ulaşırdı, bugün bölgede farklı bir tablo ile karşılaşmamız muhtemeldi. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin operasyonları ile bu kalkışma akamete uğratılmıştır. Türkiye'de başarıya ulaşma şansları olmadığını görenler, bu defa Şanlıurfa'nın yaklaşık elli kilometre güneyinde bulunan sınır ötesindeki Rojava kantonal bölgesinin ilanı ile yeni bir hamlede bulunmuş olmaları muhtemeldir.

I. Haçlı Seferi sonunda Müslümanların yönetimindeki kaleler, Haçlıların eline geçerken; hem Hasan Sabbâh'ın Haşşâsî adlı fedailerinin hem de Fatimî Devleti yöneticilerinin üzüntü duymadıkları bilinmektedir. Bugün de Batılı devletlerin Suriye'de attığı adımlar ve öncülük ettiği olumsuz gelişmelerden, bazı Arap ülkelerinin yöneticilerinin memnun göründükleri anlaşılmaktadır. Yine Fransa, Rusya, İran ve bazı AB ülkelerinin, Esed rejimine gizlice veya açıktan destek verdikleri de bilinmektedir. Asırlar önce Marunî benzeri Hristiyan bazı grupları bahane ederek bölgeye akınlar düzenleyenlere karşılık bugün ise, Nusayrî Esed rejimini bahane ederek bir taraftan bölgeye yığınak yapan Rusya; diğer taraftan DAİŞ gerekçesiyle elliden fazla üssüyle bölgeye yerleşen ABD ve diğer batılı ülkelerinin bulunduğu gerçeğiyle yüz yüzeyiz. Buna bir de Şii mezhepsel yakınlığı gerekçesiyle Rusya'nın gölgesinde İran'ın Esed rejimine olan desteği de eklenecek olursa durumun ne kadar karmaşık hale geldiği bir kere daha belirtilmelidir.

5.SONUÇ

Ortadoğu denildiğinde çatışma, çekişme, terör ve istikrarsızlığın akla geldiği bilinen ve çeşitli platformlarda sıklıkla dile getirilen bir husustur. Böyle bir algının neden ve nasıl oluştuğu ayrıca tartışılabilir. Ancak en büyük risk, oluşan ya da oluşturulan bu algının gittikçe kültürel bir olguya dönüşmesidir. Bunun bir yafta veya yakıştırma olma ihtimali değerlendirilmemekle birlikte, tarihsel gerçeklikten hareketle temelde iki nedene dayandırılması mümkündür.

Bunlardan birincisi; bölge dışından gelen çok uluslu güçlerin, çeşitli nedenlerle bölgede gerçekleştirdikleri saldırılar ve birtakım operasyonlardır. İkincisi ise; kişisel hesaplar, iktidar hırsı, ihanet ya da inanç, mezhep ve etnik temele dayalı sebeplerle bölge insanının birbirleriyle çatışmasıdır.

Bundan yaklaşık dokuz asır önce coğrafya dışından gelen bazı bileşenlerin içerdeki etnik ve inanç gruplarının da desteğini alarak oluşturdukları kontlukların, Latin Krallığına dönüştürülmesi ile birlikte bölge insanının ne tür bir tehdit ile karşı karşıya kaldığını ve travma olarak nitelendirilebilecek hangi hadiselerin yaşandığı pek çok haçlı kronikleri, biyografiler ve ansiklopedik çalışmalarla ortaya konulmuştur. Ancak aradan dokuz asır geçmiş olmasına rağmen etnik temele dayalı Leninist-Marksist çizgideki ideolojik bir grubun ön ayak olduğu ve Abdullah Öcalan'ın, İsviçre modelinin örnek alınarak kurulmasını yandaşlarına telkin ettiği kantonal terör yapılanmasının; göçler, bombalamalar, el koyma ve yerinden yurdundan etmelerle, bölge insanına benzer travmatik hadiseleri tekrar yaşattığı söylenebilir. Ayrıca bu kantonların birleştirilerek Latin Krallığı benzeri bir yapılanmaya dönüştürülebileceği kurgusu, yakın bir tehlike veya bir risk olarak hep hatırdta tutulmalıdır. Bu anlamda yeni kurgunun arkasındaki asıl güçler ile Haçlı kontluklarını koruyan, kollayan, destekleyen ve besleyen güçlerin, gerçekte aynı merkeze bağlı olduklarını söylemek yanlış olmasa gerektir.

Yukarıda bahsedilen kontluklar ile kantonların oluşturulduğu ya da oluşturulmaya çalışıldığı Suriye bölgesi; etnik yapıların çeşitliliği yanında çok hukuklu, çok mezhepli ve çok kültürlü bir coğrafya olarak bilinen Ortadoğu'nun en kozmopolit yerlerinden biri olarak değerlendirilmelidir. Gerek on asır önce gerekse günümüzde bölge halkı açısından bu sosyo-kültürel yapının pozitif etkileşim ve zenginlik getirdiği düşünülse de pratikte sonuçlarına bakıldığında yüzyıllar sürecekt tartışmaların, sürtüşmelerin ve savaşların nedeni olarak da gösterilebilir. Zira geçmişte yaşanan sıkıntılar ve karşılaşılan problemler, bugün bile bölge halkı için -dinî, mezhebî, siyasî, kültürel, etnik, sosyal ve ekonomik- ciddi sorunların temel nedenlerinden biri olarak karşımızda durmaktadır. Bölge halkının makûs kaderinin değiştirilmesi, barış, huzur ve güven ortamının sağlanması hususlarında; insan onuru, yaşama hakkı, inanç hürriyeti ve özgürlükler gibi evrensel değerler önceliğinde bir çaba gösterilmediği ve onarma

çalışması yapılmadığı takdirde, sorunların asla çözülemeyeceği gerçeğinin de göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

- [1] ACUN, Can-KESKİN, Bünyamin, PKK'nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG, Rapor, SETA Yay., İstanbul 2016.
- [2] ALNIAÇIK, Şükrü, "Yeni Haçlı Kontlukları", <http://www.ortadogugazetesi.net/makale.php?id=23425> (16.12.2016 tarihli Ortadoğu Gazetesi).
- [3] _____ <http://www.hasulkuhaber.com/yazaruyeyazi/Yeni-Hacl- Kontluklari/6730> 02.12.2016 Erişim Tarihi: 16.10.2019.
- [4] APAK, Âdem, Anahatlarıyla İslâm Tarihi-4 Abbâsiler Dönemi, Ensar Neş., İstanbul 2011.
- [5] BAYKAL, Zana, "Ortadoğuda Kürtler 2015", Ortadoğu Yıllığı 2015, Açılım Kitap, İstanbul 2016, 415-435.
- [6] BREND, Barbara, "Doğu'dan Gelen Yenileşme Hareketi Selçuklular'ın İran ve Anadolu'ya Girişi", çev. Ayşe Üstün, DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1995, IX, 391-410.
- [7] el-CÜVEYNÎ, Alaaddin Ata Melik (681/1283), Tarih-i Cihan Güşa, çev. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013.
- [8] DEMİRKENT, Işın, Urfa Haçlı Kontluğu (I-II), Türk Tarih Kurumu, Ankara I. Cilt: 1990, II. Cilt: 2004.
- [9] _____ "Haçlılar", DİA, İstanbul 1996, XIV, 525-546.
- [10] EKEN, İhsan, "Küreselleşme Bağlamında Kobani Olaylarının CNN International ve CNNTürk'de İncelenmesi", Intermedia International e-Journal, 2016, III-1, 196-212.
- [11] HOLT, Peter M., Haçlı Devletleri ve Komşuları, çev. Tanju Akad, Kitap Yay., İstanbul 2007.
- [12] HİTTİ, Philip, Syria: A Short History, New York 1959.
- [13] _____ Islam A Way of Life, Toronto 1971.
- [14] KAFESOĞLU, İbrahim, Sultan Melikşah Devrinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu, Osmanlı Yalçın Matbaası, İstanbul 1953.
- [15] KARA, Adnan, Bir Memlüklü Aydın, Bürokrat ve Tarihçi İbn Kesîr (701-774/1301-1373), İlâhiyat, Ankara 2017.

- [16] KIZILCA, Mükremin, <http://rasyonelhaber.com/makale/1712/13-hacliseferi-basladi>
- [17] KÖYMEN, Mehmet Altay, Selçuklu Devri Türk Tarihi, Ankara 2013.
- [18] KÜÇÜKSİPAHİOĞLU, Birsal, Trablus Haçlı Kontluğu Tarihi, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 2007.
- [19] LAPIDUS, İra M. İslâm Toplumlari Tarihi Hazreti Muhammed'den 19. Yüzyıla, çev. Yasin Aktay, İletişim Yay., İstanbul 2005.
- [20] LEWIS, Bernard, The Arabs in History, Oxford University Press, New York 1993.
- [21] MAALOUF, Amin, Arapların Gözünden Haçlı Seferleri, çev. Ali Berktaş, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2006.
- [22] MORRİSSON, Cécile, Haçlılar, çev. Nermin Acar, Dost Kitabevi, Ankara 2005.
- [23] OCAK, Ahmet, "Nizâmiye Medreseleri ve Büyük Selçuklularda Eğitim", Türkler, ed. H. Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, V, 721-727.
- [24] _____ "Selçuklu İlim ve Tefekkür Hayatında Kadınların Yeri", Ortaçağda Kadın, ed. Altan Çetin, Lotus Yay., Ankara 2011, 420-458.
- [25] ORHAN, Oytun, "Suriye'de Kürt Kuşağı Mümkün mü?", Orsam Bölgesel Gelişmeler Değerlendirmesi No.28, Haziran 2015, 1-14.
- [26] ORTAYLI, İlber, Türkiye İdare Tarihine Giriş, Turhan Kitabevi, Ankara 1996.
- [27] SABAZ, Hasan, "Hedef, İslâm Dünyasında İç Savaş", [https:// dogruhaber.com.tr/yazar/hasan-sabaz/8556-hedef-islam-dunyasinda-ic-savas/25.07.2017](https://dogruhaber.com.tr/yazar/hasan-sabaz/8556-hedef-islam-dunyasinda-ic-savas/25.07.2017) Erişim Tarihi: 06.10.2019.
- [28] SAUNDERS, John Joseph, A History of Medieval Islam, Taylor&Francis e Library 2002.
- [29] ŞAHİN, Muhammet, Türk Tarihi ve Kültürü, Okutman Yay., Ankara 2010.
- [30] TAŞTEKİN, Fehim, Rojava Kürtlerin Zamanı, İletişim Yay., İstanbul 2016.
- [31] TURAN, Osman, Selçuklular Tarihi ve Türk İslâm Medeniyeti, Turan Neşriyat, İstanbul 1989.
- [32] TÜRKER, Özgür-ÜKTEN, S. Serkan, "Haçlılar, Moğollar ve Ortadoğu'da Haçlı-Moğol Münasebetleri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2014, LIV-1, 319-344.
- [33] UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal, TTK Yay., Ankara 1988.
- [34] YAZILITAŞ, Nihat, Fâtımî Devleti'nde Türkler, TTK Yay., Ankara 2009.
- [35] https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150630_isid_kadinlar Erişim Tarihi: 29.10.2019.
- [36] <https://www.dailymotion.com/video/x3kwzwn> Erişim Tarihi:29.10.2019.
- [37] <https://www.demokrathaber.org/siyaset/rojava-ve-dunyada-kanton-sistemi-h35290.html> Erişim Tarihi: 02.10.2019.
- [38] <https://www.facebook.com/cumhuriyetgzt/posts/870343632990560/> Erişim Tarihi: 29.10.2019.
- [39] <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/bushtan-hacliseferi-yakistirmasi-16285> Erişim Tarihi: 02.11.2019.
- [40] "Rusya'dan PYD'ye 5 Ton Silah", NTV, 02.12.2015.